

Oude Kerk 25 september 2022

vijftiende zondag na Trinitatis

Schrift en Tafel

ds. Johan Meijer

gelezen: Amos 6: 1-7 en Lucas 16: 19-31

titel: ongemakkelijke patronen blootleggen

overdenking

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

'Wee de zorgelozen op Sion en wie zich veilig wanen op de berg van Samaria...'
Amos knalt het er in, zoals het past bij deze profeet die sociaal onrecht aan de kaak

stelt. En Jezus' gelijkenis over de rijke man en de arme Lazarus komt ook binnen, om het met een hedendaagse term te zeggen. Tenminste: als het goed is komt het binnen... Komt het echt bij je binnen?

De beide lezingen van vanmorgen liegen er niet om. Er is ongelijkheid die niet ongestraft kan blijven. Er is een zorgeloze, luie houding van hen die het breed laten hangen en er is een schrijnende nood bij hen die geen deel hebben aan welvaart en voorspoed. Rijke man, arme Lazarus, dat grote verschil. Die enorme kloof. En wat vooral doorklinkt is vermaning en dreiging aan het adres van de zorgeloze, zelfvoldane rijken die neerliggen op bedden van ivoor, of vanuit hun ivoren torens neerkijken op andere mensen daar beneden, die niets hebben, geen voedsel, geen onderdak, geen verwarming, geen kleding, geen kansen, niets.

Wat zijn dit ongemakkelijke teksten zeg. Heftig van toon en taal, streng en onverbiddelijk. Niet echt gezellig op een vredige zondagmorgen aan het einde van de vredesweek, niet echt fijn als je toe was aan een bemoedigend en geruststellend woord en een zachte, vredige klank. Maar wel Profetie, maar wel Evangelie. En dan is het maar goed dat we doorgaans een leesrooster volgen, want bij vrije stof zou ik wellicht wat anders gekozen hebben. Ten tijde van allerlei crises hebben we toch een troostwoord nodig, een geruststelling. We horen de crises opgesomd worden, we hoorden de crises van deze tijd opgesomd worden door de Koning, tijdens de Troonrede van de huidige regering. Het komt allemaal tegelijk: klimaat, oorlog, energie, pandemie, huisvesting, vluchtelingen. Het komt allemaal op ons af en velen zappen verder. Dan is zo'n stijlvolle uitvaart in Engeland toch veel mooier om urenlang naar te kijken? Velen weten zich geen raad met de crises die er zijn. En dat zijn in eerste instantie de mensen die er middenin zitten, die zelf de crises aan den lijve ervaren. De vluchtelingen uit zovele landen, zovele landen meer dan Oekraïne alleen, die in toch nog een van de meest welvarende landen, óns land om precies te zijn, buiten moeten overnachten in erbarmelijke omstandigheden. Of de velen die dan nog wel een dak boven hun hoofd hebben, maar de verwarming niet meer aan durven zetten, of de ondernemer die randje faillissement raakt omdat de machines in de zaak heel veel energie vreten, of iemand die precies in voor haar dramatische week corona heeft, met grote gevolgen voor haar. De mensen die er middenin zitten, en de mensen die toeschouwer zijn en wegstaren. Die de crisis van een ander wegwuiven en wegreken en doorgaan met hun zorgeloze leventje.

Wee de zorgelozen op Sion... zegt Amos. Maar zorgeloosheid was toch een advies van Jezus, dat je je niet zoveel zorgen moet maken over de dag van morgen. Dat is toch het zoete Evangelie van de Heer. Wat moet zo'n zure onheilsprofeet dan met zijn ongezellige geschreeuw. Wegzappen, die zure profeet.

De rijke man uit het verhaal over hem en de arme Lazarus keek ook weg. Hij wilde niets weten van die arme sloeber aan de poort. Hij doet zijn oren dicht, dat geschreeuw ook altijd. Het verstoort mijn rust en staat mijn genieten in de weg. En daar heb ik toch recht op, om ook eens te genieten? Maar is er niet een nogal grote kloof tussen ook eens genieten en altijd maar genot en bevrediging van lusten?

Amos en Jezus leggen de vinger op de zere plek. Zij leggen een patroon bloot, dat van alle tijden is en dat we kunnen samenvatten met: schrijnend sociaal onrecht. Degenen die hebben en degenen die niet hebben. De zogeheten have's en have-

nots. De have's hebben de halve wereld, de have-nots hebben niets, ook geen kansen.

En er moet dus altijd opnieuw op gewezen worden en tegen geprotesteerd. En protest gaat met heftigheid gepaard, omdat de protestant de machteloosheid ervaart en zich niet gehoord of gezien weet. Als het torentje zijn luiken sluit voor wat er gebeurt in de samenleving, moeten die luiken geopend worden. Amos en Jezus openen die luiken vandaag, maar de grote vraag is of hun woord gehoord wordt, of wij die woorden echt horen en ook kunnen toepassen in ons eigen leven.

En de vraag is ook aan welke kant wij staan. En of dat wij wel zo massief is. De vraag is: in hoeverre gelden die strenge woorden van Amos en Jezus voor ons. Want wie weet sta je zelf aan de kant van de have-nots, sta je zelf aan de kant van arme Lazarus, ben jij zelf aan de beurt met een te hoge energierekening, ben je zelf gevlucht uit een noodsituatie, staat de toekomst van jouw bedrijf op het spel, of ben je zelf het slachtoffer van oeverloze bureaucratie.

We zongen het: Maar wij rijken, ach wij blijken hard en onverstoord. Dan zou dat over ons allemaal gaan, wij allen onverstoorde rijken. Maar dat klopt bij nader inzien niet. Want er is geen collectief wij. Bij de basiscolleges over preken zei onze docent: kijk uit voor 'wij', kijk er voor uit om te zeggen: zoals wij allemaal weten, of: ieder van ons... Want dat kun je niet zomaar met zekerheid zeggen. Ja, wij, gemeente alhier zijn gemiddeld genomen niet onbemiddeld, maar dat is een gemiddelde dat ook bestaat uit uitersten. Gemiddeld genomen is Borne niet de armste gemeente in Nederland en gemiddeld genomen zijn de huizenprijzen hier ook niet de laagste, zullen we maar zeggen. Maar dat betekent niet dat je in de lijn van Amos een donderpreek kunt houden tegen het collectief van de gemeente als waren wij allemaal lui en onbezorgd of decadent met toegesloten luiken en potdichte oren. De woorden van Amos en Jezus, die strenge aanspraak tegen de zorgeloze rijkaards en verdorven onbekommerden gelden voor ons, voor zover wij op hen lijken. Maar ja, dan is de kans groot dat de oren dicht blijven en we het roepen aan de poort van de Profeet en van de Heer toch naast ons neerleggen als verstorende elementen.

Het meest eerlijk is om de confrontatie met de spiegel aan te durven en jezelf in de ogen te kijken. En je de vraag te stellen: in hoeverre gelden die woorden ook voor mij. In hoeverre leef ik onbekommerd of zorgeloos. In hoeverre sluit ik mijn ogen voor de werkelijkheid. In hoeverre kom ik niet in actie als dat nodig is. In hoeverre ben ik zo lauw als de schrijver van de Openbaring het zegt tegen de gemeente van Laodicea. Het omgaan met strenge en ongezellige Bijbelteksten, zoals die van vandaag vragen om zelfreflectie. Vragen om zelfonderzoek. En de vraag die dan aan de orde is: in hoeverre ben ik in staat en bereid om iets te veranderen aan mijn houding en mijn gedrag, voor zover dat nodig is. Die vraag kunnen we uiteindelijk alleen maar voor onszelf beantwoorden. Of in open en eerlijke gesprekken met anderen, in het openen van onze ogen, oren en harten naar de ander toe. Horen wat er bij de ander speelt en je verbazen over verhalen die je niet voor mogelijk had gehouden. In het openen van onze harten naar elkaar worden we minder ik en meer wij. En groeit de solidariteit met elkaar en met de profeten en met Jezus. Ontstaat er een beweging die ingaat tegen alle negativiteit. Ontstaat er gemeenschap en

gemeente in de lijn van Hem die zei: neem mijn brood en drink uit mijn beker. Doe dit, om aan Mij te blijven denken en te doen wat IK jullie voorgedaan heb.

*Wat in stilte bloeit, in de luwte van tuinen,
onder de hete zon, op de akker,
heeft Hij bestemd voor de tafel der armen.*

*Aardekracht, zonkracht is Hij, licht in mensen,
dat wij elkaar bevrijden en doen leven,
brood van genade worden, wijn van eeuwig leven.*

*Maar wie niets hebben, wie zal hen hieraan deel geven?
En die in weelde zwelgen en van niets weten,
wie zal hen naar gerechtigheid doen verlangen?*

*Aanschijn der aarde, wie zal jou vernieuwen?
Hij die alles zal zijn in allen,
heeft ons bestemd om, aarde, jouw aanschijn te vernieuwen.*

Amen